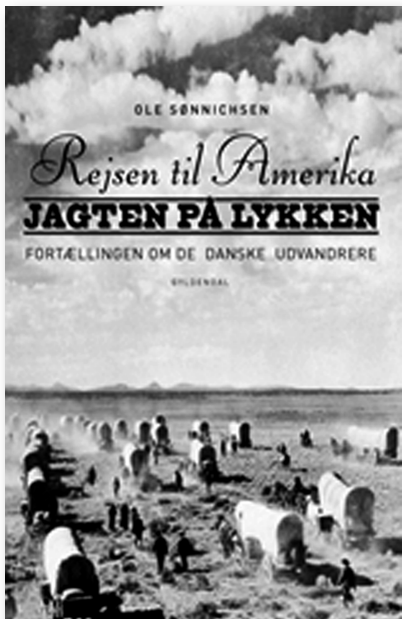

Anmeldelse af Benny Lihme

MENNESKET HAR FØDDER, IKKE RØDDER . . .

– danske bosættelser i Amerika

Ole Sønnichsen:
Rejsen til Amerika. Jagten på lykken.
Rigt billedmateriale.
Gyldendal.
308 sider, kr. 300,-.

Det er spændende historie fortælling i sig selv, at omkring 300.000 danskere mellem 1850 og 1920, med kulmination i 1882, udvandrede til Amerika. I løbet af 70 år søgte cirka 10% af den daværende danske befolkning (65% mænd og 35% kvinder) et bedre liv langt væk fra hjemstavnen. Ole Sønnichsens andet bind i denne store fortælling (første bind blev anmeldt i Social Kritik nr. 138, 2014) har imidlertid også en aktuel og tankevækkende pointe, for nogle en bittersød sådan, idet der er en slående lighed mellem danskernes motiver for udvandring dengang og fx. fattige afrikaneres søgen lykken i Europa i vor tid.

Flertallet endte på prærien, og omend næsten alle ankom til Amerika via New York, blev det kun til et kortvarigt transit dér for danskerne, som kom med båd fra enten Liverpool eller Hamborg. Eneste større by med en dansk population blev Chicago, hvor der omkring år 1900 boede ca. 11.000 danskere. En af disse var sønderjyden Jens Jensen, hvis usædvanlige karriere i Chicago har givet ham særstatus i bogen. Jens Jensen var med til at revolutionere parksystemet i Chicago og på den måde sætte sit tydelige præg på den hastigt voksende by, lige som han også gik ind i det filantropiske sociale arbejde blandt de fattige (sammen med bl.a. Jane Addams).

For undertegnede har især to kapitler været interessant & oplysende læsning, nemlig kapitel 11 "Til kamp for danskheden" og kapitel 12 "Dannebrog på amerikansk stang" (resterne af kampen for danskhed kan ses i "nationalparken" i Rold Skov, hvor den første Rebildfest blev afholdt i 1912).

Sønnichsen har givet N.F.S. Grundtvigs søn, Frederik Lange Grundtvig, velbegrundet god plads i bogen. Ikke på grund af den berømte far, men fordi sønnen gjorde en kæmpeindsats for at bekæmpe det tab af danskhed, som han var vidne til. Som svar på landsmændenes tab af dansk sprog, kultur og traditioner, udgav Frederik Lange Grundtvig ikke bare "Sangbog for det danske folk i Amerika" (6. oplag med 781 sange så sent som i 1949), han ville samle de danske ud-

Danskeren Louis Lassen har fået æren/skylden for at have opfundet burgeren i en hestetrucken frokostvogn i New Haven (s. 264).

vandrere i deciderede bosættelser med kirke, skole, folkelige møder osv. Det blev til organisationen Dansk Folkesamfund i 1887, som hurtigt fik medlemmer i 33 stater.

Grundtvigs kamp for danskheden blev bakket op af tidens toneangivende journalist i Danmark, Henrik Cavling. Da han besøgte USA i 1880'erne og 1890'erne beskrev han i sin rejsejournalistik, hvordan han opfattede det manglende danske åndsliv blandt nybyggerne (s. 210).

I øvrigt må det have glædet Cavling, at så mange danske aviser så dagens lys i Amerika: "... i den sidste del af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet var der tæt på 100 forskellige dansk-amerikanske aviser samt nogle religiøse tidsskrifter..." (s. 229).

Grundtvig var kun én af mange præster, som "i stort antal" udvandrede til Amerika: "Derhjemme skændtes grundtvigianerne og de indremissionske om retningen for den danske folkekirke, og de skænderier tog de med til Amerika, hvor der gennem årene opstod masser af kirkepolitiske forviklinger.... Først i 1988, efter næsten 120 år i Amerika, slog de to kirkeretninger sig sammen igen – til "Evangelical Lutheran Church of America." (s. 230)

Mormonerne, som udvandrede kollektivt som nogle af de første, fandt den i Danmark

savnede religionsfrihed i Amerika og tog den derfra i deres helt eget spor.

På det lange stræk var kampen for danskhed, i Ole Sønnichsens fremstilling, stort set forgæves. Ligemeget hjalp det, de indvandrede folks nationale træk blev udvisket. Amerika vandt langsomt kampen om danskerne, som denne historiske konklusion kan læses allerede i bogens intro: "Med tiden sandede deres fortælling til. Danskerne forsvandt ind i Amerika og ud af Danmarks-historien."

Frikadeller blev til burgere, jvfr. Sønnichsens sidste afsnit i bogen om danske Louis Lassen, der skal have været den første til at opfinde noget så ærkeamerikansk som burgeren i år 1900 (Lassens efterkommere langer stadigvæk burgere over disken i Louis Lunch i New Haven).

Tja, som Ella Fitzgerald engang sang det, "It isn't where you came from; it's where you're going that counts". En tekst som Barack Obama må have kendt til med hans manglende satsning på *roots* og identitetspolitik.

Som i første bind af "Rejsen til Amerika" er fortællingen om de danske udvandrere her i bind 2 skrevet med fokus i dokumentariske kilder og personfortællinger, som Sønnichsen har fundet frem i arkivkasser og på folks private lofter. Ved hjælp af breve, dagbøger, bøger, fotos osv. har han begået en ny god bog om danskere i Amerika.